ΦΥΛΛΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Κεφάλαιο 2 - Οικονομικά της Οικογένειας

Θέμα: Περιορισμένοι Πόροι vs Απεριόριστες Ανάγκες: Το Μεγάλο Οικονομικό Πρόβλημα

Κεντρική ιδέα: Οι άνθρωποι έχουν πολλές και συνεχώς εξελισσόμενες ανάγκες, αλλά οι πόροι που διαθέτουν είναι περιορισμένοι. Γι' αυτό κάθε οικονομική μονάδα - άτομο, οικογένεια, επιχείρηση ή κοινωνία - πρέπει να κάνει επιλογές.

1. Οικονομικοί πόροι - παραγωγικοί συντελεστές

Συντελεστής	Τι περιλαμβάνει	Παράδειγμα
Έδαφος	Φυσικοί πόροι: γη, δάση, νερά, υπέδαφος, ορυκτά.	Χωράφι για καλλιέργεια σιταριού.
Εργασία	Σωματική ή πνευματική προσπάθεια που συμμετέχει στην παραγωγή και αμείβεται.	Εργασία γεωπόνου ή τεχνίτη.
Κεφάλαιο	Παραγωγικά μέσα που έχει δημιουργήσει ο άνθρωπος και βοηθούν στην παραγωγή.	Μηχανήματα, εργαλεία, κτίρια.
Επιχειρηματικότητα	Οργάνωση και συνδυασμός των άλλων συντελεστών, ανάληψη αποφάσεων και κινδύνου.	Ο επιχειρηματίας αποφασίζει τι θα παράγει και πώς θα οργανώσει την παραγωγή.

Παραγωγή: Το αποτέλεσμα του κατάλληλου συνδυασμού των παραγωγικών συντελεστών για τη δημιουργία αγαθών και υπηρεσιών. Παραγωγή μπορεί να γίνεται και στο σπίτι (οικιακή παραγωγή), π.χ. προετοιμασία φαγητού ή άλλες εργασίες που διαφορετικά θα αγοράζονταν ως υπηρεσίες.

2. Το μεγάλο οικονομικό πρόβλημα: σπανιότητα και επιλογή

Οι ανάγκες και οι επιθυμίες των ανθρώπων δεν μπορούν να ικανοποιηθούν όλες ταυτόχρονα. Οι διαθέσιμοι πόροι - χρήματα, χρόνος, γη, εργασία, μηχανήματα - είναι περιορισμένοι. Η κατάσταση αυτή ονομάζεται **σπανιότητα**. Επειδή υπάρχει σπανιότητα, πρέπει να επιλέγουμε πού θα χρησιμοποιήσουμε πρώτα τους πόρους μας.

Κόστος ευκαιρίας: Όταν επιλέγουμε μία λύση, συνήθως εγκαταλείπουμε την καλύτερη εναλλακτική που θα μπορούσαμε να είχαμε επιλέξει. Αυτή η εναλλακτική είναι το κόστος ευκαιρίας της επιλογής μας.

3. Τα τέσσερα βασικά οικονομικά ερωτήματα

1. Τι θα παραχθεί; Ποια αγαθά και υπηρεσίες θα επιλεγούν;
2. Σε ποιες ποσότητες θα παραχθούν;
3. Με ποιον τρόπο θα παραχθούν; Με ποιους πόρους και ποια τεχνολογία;
4. Πώς θα κατανεμηθούν τα αγαθά και οι υπηρεσίες στα μέλη της κοινωνίας;

4. Δίκαιη και αποτελεσματική κατανομή

Έννοια	Ερώτημα που θέτει	Παράδειγμα
Δίκαιη κατανομή	Με ποια κριτήρια πρέπει να μοιραστούν οι πόροι ή τα αγαθά ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και η ισότιμη πρόσβαση;	Σε μια έκτακτη ανάγκη, περισσότεροι πόροι μπορεί να κατευθυνθούν σε όσους έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.
Αποτελεσματική κατανομή	Πώς θα χρησιμοποιηθούν οι πόροι χωρίς σπατάλη ώστε να επιτευχθεί το μεγαλύτερο δυνατό όφελος;	Ένα σχολείο επιλέγει εξοπλισμό που καλύπτει περισσότερους μαθητές με τον διαθέσιμο προϋπολογισμό.

Προσοχή: Δίκαιη και αποτελεσματική κατανομή είναι δύο σημαντικοί στόχοι, αλλά δεν ταυτίζονται πάντα. Μια καλή οικονομική απόφαση εξετάζει και τις δύο πλευρές.

5. Η οικογένεια ως οικονομική μονάδα

- Ως καταναλωτής, αγοράζει αγαθά και υπηρεσίες για να ικανοποιήσει ανάγκες.
- Ως παραγωγός, μπορεί να δημιουργεί αγαθά και υπηρεσίες μέσα στο σπίτι (οικιακή παραγωγή).
- Πριν από μια αγορά αναγνωρίζει την ανάγκη, αναζητά πληροφορίες, ερευνά την αγορά, συγκρίνει τιμές/προσφορές, αξιολογεί επιλογές και αποφασίζει.
- Ο χρόνος είναι επίσης πολύτιμος πόρος: μπορεί να διατεθεί σε εργασία, οικιακή παραγωγή, κατανάλωση ή ελεύθερο χρόνο.

6. Είδη οικονομικών αγαθών

Κατηγορία	Ορισμός	Παράδειγμα
Παραγωγικά	Χρησιμοποιούνται για την παραγωγή άλλων αγαθών/υπηρεσιών.	Μηχάνημα σε εργαστήριο.
Καταναλωτικά	Ικανοποιούν άμεσα μια ανάγκη του καταναλωτή.	Τρόφιμα για το σπίτι.
Διαρκή	Χρησιμοποιούνται για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα.	Ψυγείο, έπιπλα, υπολογιστής.
Μη διαρκή	Καταναλώνονται ή φθείρονται σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα.	Τρόφιμα, αναλώσιμα.

7. Οικογενειακός προϋπολογισμός

Ο οικογενειακός προϋπολογισμός είναι ένα σχέδιο εσόδων και εξόδων για μια συγκεκριμένη περίοδο. Βοηθά την οικογένεια να γνωρίζει τι μπορεί να καταναλώσει και τι μπορεί να αποταμιεύσει.

Βασική σχέση: Εισόδημα = Κατανάλωση + Αποταμίευση. Επομένως, Αποταμίευση = Εισόδημα - Κατανάλωση.

Πηγές εισοδήματος	Παραδείγματα
Εργασία / μισθός	Μισθός ή ημερομίσθιο.
Ελεύθερο επάγγελμα / επιχειρηματική δραστηριότητα	Αμοιβές επαγγελματία ή κέρδη επιχείρησης.
Αγροτική δραστηριότητα	Έσοδα από γεωργία ή κτηνοτροφία.
Περιουσιακά στοιχεία / επενδύσεις / τόκοι	Ενοίκια, αποδόσεις επενδύσεων, τόκοι καταθέσεων.

8. Τι επηρεάζει την κατανάλωση;

- Το διαθέσιμο οικογενειακό εισόδημα.
- Η ηλικία και οι ανάγκες των μελών.
- Το στάδιο/κύκλος ζωής της οικογένειας.
- Ο τρόπος ζωής, οι συνήθειες και τα ενδιαφέροντα.
- Το επάγγελμα.
- Κοινωνικοί παράγοντες, ομάδες αναφοράς και διαφήμιση.

9. Σύστημα πληρωμών

- Μετρητά: άμεση πληρωμή με χαρτονομίσματα και κέρματα.
- Χρεωστική κάρτα: το ποσό αφαιρείται από τον τραπεζικό λογαριασμό.
- Πιστωτική κάρτα: η αγορά χρηματοδοτείται μέσω πίστωσης και το ποσό εξοφλείται αργότερα σύμφωνα με τους όρους της κάρτας.
- Άλλα μέσα: τραπεζικές μεταφορές και, σε ορισμένες συναλλαγές, επιταγές ή άλλα μέσα πληρωμής.

10. Δύο γρήγορα παραδείγματα

Παράδειγμα	Ανάλυση
Οικογένεια με 1.500 € εισόδημα και 1.320 € κατανάλωση.	Αποταμίευση = 1.500 - 1.320 = 180 €.
Μαθητής έχει 25 € και επιλέγει βιβλίο 20 € αντί για εισιτήριο 15 € σε μια δραστηριότητα.	Η επιλογή δείχνει σπανιότητα χρημάτων. Κόστος ευκαιρίας είναι η καλύτερη εναλλακτική που εγκαταλείπεται - εδώ, η δραστηριότητα.

11. Τι πρέπει να θυμάμαι για τον διαγωνισμό

- Περιορισμένοι πόροι + πολλές ανάγκες = ανάγκη επιλογής.
- Κάθε επιλογή έχει συνέπειες και συχνά κόστος ευκαιρίας.
- Οι πόροι πρέπει να χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά, αλλά η κοινωνία εξετάζει και τη δικαιοσύνη στην κατανομή.
- Η οικογένεια είναι ταυτόχρονα καταναλωτής, παραγωγός και διαχειριστής ενός περιορισμένου προϋπολογισμού.
- Σε προβλήματα εφαρμογής: εντόπισε πρώτα τον περιορισμένο πόρο, μετά τις εναλλακτικές και τέλος αιτιολόγησε την προτεραιότητά σου.